

определены факторы, необходимые для усовершенствования процесса обучения и воспитания с использованием информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: внешкольное образование, внедрение, инновации, информационно-коммуникационные технологии, усовершенствование процесса обучения и воспитания.

Summary. The article deals with the problem of the use of information and communication technologies in the educational process of the extracurricular institutions. It is proved that this process requires to solve many logistical, organizational, psycho-pedagogical, educational-methodical problems: the development of appropriate training and methodological support of formation of culture of creative activity, development of creative abilities, cognitive and creative activity, and the formation of individual style of creative activity.

The most actual directions of development of the process of implementation of information and communication technologies in the educational process after-school education are: the creation of the concept of informatization and computerization of the institution; development of a comprehensive program for its implementation (organizational support, logistical, programmatic and personnel support); training of teaching employees to effectively use ICT in the educational, methodical and organizational activities; improving the organization of educational process based on the use of information and telecommunication technologies, pantagonia the combination of these technologies with traditional and emerging pedagogical technologies; centralized filtering is incompatible with the educational process content; integration of educational, scientific and cultural resources of the Internet in the educational process in the extracurricular institutions.

Key words: information and communication technologies, educational process, extracurricular institutions.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2016

Н. М. Ткачук

ОРГАНІЗАЦІЯ КЕРОВАНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКІВ ЗНЗ В МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД

Анотація. Розглядається поняття керованої самостійної роботи керівників загальноосвітніх навчальних закладів у міжкурсовий період. Обґрунтовано актуальність дослідження на сучасному етапі реформування освіти та важливість перегляду моделей, форм, методів підвищення кваліфікації керівників ЗНЗ. Вказано на важливість самостійної роботи як важливого елемента навчання дорослих. Запропоновано освітній проект, який передбачає поєднання очної (сесійної) та дистанційної (міжсесійної) форм із використанням елементів дистанційних технологій.

Ключові слова: безперервне навчання дорослих, дистанційні технології навчання, керована самостійна робота, міжкурсова робота, самостійне навчання, самоосвіта.

Постановка проблеми. Реалізація ідеології проектів концептуальних документів щодо реформування вітчизняної середньої освіти актуалізує питання самоменеджменту керівника навчального закладу, його компетентності, мотивації до самовдосконалення. Прогнозується, що нова українська школа в умовах децентралізації та автономії отримає додаткові адміністративні й навчально-методичні повноваження, що зумовить вищий рівень відповідальності закладу освіти, його керівника за результат і якість послуг. Саме особа директора школи значною мірою визначатиме долю освітніх реформ на локальному рівні, істотно впливатиме на професійний розвиток педагогічного колективу.

Тож сучасний керівник освітньої установи має володіти оперативною інформацією, технологіями сучасного менеджменту та управління людськими ресурсами, демонструвати досвід рефлексивної діяльності. Ці характеристики можуть бути сформовані тільки в результаті підвищення кваліфікації, важливим складником якої є самостійна робота в міжкурсовий період.

Актуальним питанням залишається запровадження стимулів інвестування у власний безперервний професійний розвиток. У концепції нової української школи сформульовано один із важливих мотиваційних аспектів щодо безперервного навчання керівника, який полягає у тому, що на посаду буде обиратися особа на конкурсних засадах строком до п'яти років [5]. Однак реалії сьогодення засвідчують, що доволі складно директору традиційної школи виокремити пріоритети у своєму професійному розвитку, раціонально розподілити час, знайти шлях до самоорганізації та самоосвіти. Врахування цих протиріч і визначає важливість застосування дистанційних технологій для керованої самостійної роботи керівника ЗНЗ в системі підвищення кваліфікації, запровадження інноваційних ідей, нових зразків і форм керованої самостійної роботи в міжкурсовий період.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Плеяда вітчизняних та закордонних учених досліджували різні аспекти самостійної роботи під час навчання. У працях А. Алексюка, О. Дубасенюка, Б. Єсіпова, П. Підкасистого самостійна робота визначається як один із ефективних методів пізнавальної діяльності. Роль викладача як організатора самостійної навчальної діяльності розглядається Л. Зоріною, Л. Кондрашовою, М. Скаткіним, В. Сластьоніним та іншими. У наукових працях М. Асаналієва, О. Євдокимова, О. Полат, В. Андрущенко, К. Бабенко, Р. Гуревича, В. Кременя, І. Лернера, П. Підкасистого, М. Сметанського доведено, що самостійна робота особистості успішно зміцнює знання, ефективно підвищує освітній рівень суб'єкта навчання, розвиває пізнавальні здібності.

Залучення інформаційних технологій у процес навчання розглядається в роботах Л. Калініної, В. Кременя, Т. Лавриненко, Н. Морзе, Н. Ничкало, В. Олійника, О. Пехоти та ін. Аналізуючи чинну систему навчання у ППО, її недоліки та пропонуючи можливі способи розв'язання проблем, учені акцентують увагу на необхідності більш активного використання ІТ й Інтернету, упровадження дистанційних форм навчання, індивідуалізації процесу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів тощо. Дослідники пропонують нові форми оптимізації самостійної роботи, методики планування, організації й контролю [6].

Аналіз наукових праць підтверджує, що самостійна робота слухача у структурі навчання на курсах підвищення кваліфікації та в міжкурсовий період є обов'язковим і переважним видом навчальної роботи, що констатує актуальність теми та доцільність її більш детального вивчення.

Дослідження можливостей використання дистанційних технологій для організації самостійної роботи в умовах міжурсового навчання у системі післядипломної педагогічної освіти поставило перед нами такі завдання:

– вивчити досвід використання дистанційних технологій для організації керованої самостійної роботи керівників шкіл в міжкурсовий період;

– дослідити специфіку організації керованої самостійної роботи в рамках інноваційного освітнього проекту.

Мета статті: розглянути сутність, специфіку керованої самостійної роботи керівників шкіл у міжкурсовий період та визначити ефективні види її організації засобами дистанційних технологій навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз педагогічних досліджень проблеми свідчить про те, що поняття «керована самостійна робота» є новим, і щоб розкрити зміст самостійної роботи керівників шкіл у міжкурсовий період із використанням елементів дистанційних технологій, потрібно, на нашу думку, охарактеризувати поняття «самостійна робота», «безперервне навчання дорослих», «самоосвіта», «самостійне навчання», «дистанційне навчання».

Учені розглядають поняття «самостійна робота» у двох значеннях: широкому – як активну пізнавальну творчу діяльність, присутню в будь-якому виді навчальних занять, та у вузькому значенні – як один із видів навчальних занять під методичним керівництвом викладача, але без його особистої участі. У П. Підкасистого знаходимо уточнення поняття «самостійна робота» – як засобу організації та виконання визначеної пізнавальної діяльності й поняття «самостійна діяльність» – як цілеспрямованого процесу, який організується та виконується у структурі навчання для розширення конкретних навчально-пізнавальних завдань [7, с. 45]. Безперервну освіту прийнято трактувати як процес росту освітнього потенціалу особистості протягом життя, як поступовий розвиток творчого потенціалу особистості і всебічне збагачення її духовного світу, що відповідає потребам особистості й суспільства [4]; самоосвіта – як здобуття чи оновлення знань самостійним навчанням поза навчальним

закладом; дистанційне навчання – як сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання ІКТ [2].

Важливо уточнити, що самостійна робота, яка входить до складу процесу навчання в післядипломній освіті, виконується без безпосередньої участі викладача, але з виконанням його завдання у спеціально відведений для цього час; причому суб'єкти навчання свідомо прагнуть досягнути поставленої мети, проявляючи свої зусилля та виражаючи в тій чи іншій формі результати своїх розумових або фізичних (або тих та інших) дій. Тож реалізація завдань керованої самостійної роботи в міжкурсовий період вимагає створення умов для забезпечення результативності, систематизації й усвідомлення матеріалу, набуття вмінь і практичного досвіду керівників, затребуваного для швидкого вирішення актуальних професійних завдань, якісного управління людськими ресурсами.

Важлива роль в організації самостійної роботи належить структурному підрозділу інституту післядипломної педагогічної освіти, який планує й спрямовує, координує й контролює самостійну діяльність учасників, створює умови їх навчальної діяльності, активізує її, удосконалює інформаційно-методичне забезпечення. Адже впровадження будь-яких інноваційних технологій потребує вирішення низки питань, пов'язаних із налаштуванням і обслуговуванням апаратної та програмної частини, оновлення змісту програм тощо.

Наукове забезпечення керованої самостійної роботи керівників ЗНЗ в міжкурсовий період із використанням елементів дистанційних технологій у Волинському ППО здійснюється в рамках ініціативної науково-дослідної роботи науково-дослідної лабораторії освітніх інновацій та координації діяльності РМК (ММК) за організаційно-технічної підтримки відділу навчально-методичного забезпечення та дистанційної освіти.

Основною складовою успішного впровадження та використання елементів технологій дистанційного навчання є правильний добір моделі організації навчального процесу. Беручи до уваги особливості умов організації самостійної роботи (спосіб керівництва, місце та терміни виконання, оснащеність комп'ютерною технікою, доступ до Інтернету, властивості індивідуальності, досвід, мотивація, інтерес тощо) та враховуючи складність залучення до роботи керівників навчальних закладів під час навчального процесу в освітніх закладах, авторами ідеї зроблено акцент на виборі моделі проектної організації навчання, що передбачає очні сесії та керовану самостійну роботу в міжсесійний період.

Запропонований освітній проект «Лідер освітніх інновацій» укладено з урахуванням запитів такої цільової категорії, як керівники опорних шкіл, та тих проблем, які зумовлені процесами децентралізації в освіті.

Визначаючи принципи реалізації проекту, виходили із загальноприйнятих у дистанційній освіті [1], що спрямовані на:

- активність середовища з використанням дистанційних технологій;
- доступність і безкоштовність навчання в рамках проекту;
- відкритість освітньої платформи і залучення в проект експертів-тренерів зі сфери сучасного менеджменту;
- створення умов для особистого розвитку і творчої самореалізації особистості керівника.

Особливості реалізації програми полягають у модульному форматі (навчання за змістовими модулями проводиться три дні на місяць протягом трьох місяців); аудиторне навчання відбувається за участі тренерів-експертів, самостійна робота між модулями здійснюється на робочому місці керівника у співпраці з наставником та учасниками проекту; навчальний час, відведений на самостійну роботу становить не менше 1/3 відведеного на вивчення конкретного змістового модуля і є важливою умовою отримання сертифіката про участь у проекті.

Керована самостійна робота буде здійснюватися на основі використання дистанційних технологій навчання у закладі методично підготовлених віртуальних середовищах на платформі дистанційного навчання Волинського ІППО (<http://dn.vippo.org.ua> – платформа для організації очно-дистанційної форми навчання DLET (Distance learning environments for teachers, рис. 1).

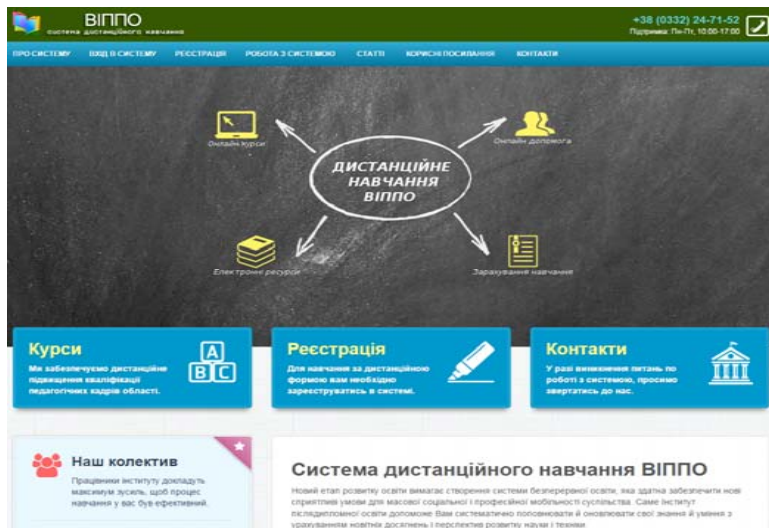

Рис. 1 Сайт для організації очно-дистанційної форми навчання DLET

Прогнозуємо, що перевага застосування елементів дистанційного навчання в організації самостійної роботи директорів полягатиме в поєднанні процесу формування (поширення та поглиблення) знань, опанування практичними навичками та рефлексії результатів власної діяльності, що в умовах традиційної міжкурсової роботи є проблемним та

роз'єднаним. Варто відзначити, що керована самостійна робота передбачає і низку вдосконалення функціональних можливостей учасників навчання:

- засвоєння слухачами курсів систематизованих знань модулів (пізнавальна функція);
- формування вмінь і навичок, самостійного їх оновлення і творчого застосування (функція самостійності);
- вміння вчасно передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдання (прогностична функція);
- формування самостійності як риси характеру (ціннісна функція);
- вміння вчасно коригувати свою діяльність (коригувальна функція).

Розробляючи зміст модулів проекту, ми орієнтувалися на модель керівників навчальних закладів із позиції оновлених функцій управлінської діяльності:

Бачення стратегії (обізнаність із філософією освіти, законодавчою та нормативною базою, особливостями розвитку місцевих освітніх систем, уміння прогнозувати розвиток школи, використовувати надбання світової педагогічної думки, готовність до змін тощо).

Керівництво освітнім процесом та його моніторинг (обізнаність із методичними основами, теорією та практикою навчально-виховного процесу, уміння організувати роботу персоналу, спрямовану на досягнення поставленої мети, готовність приймати управлінські рішення та здійснювати моніторинг якості управління навчальним закладом тощо).

Мотивація та управління персоналом (обізнаність із теоретичними основами, психолого-педагогічними особливостями, формами і методами роботи з персоналом, уміння використовувати ті чи інші стимули, розв'язувати конфліктні ситуації, готовність до виправданого ризику, здатність толерантно ставитися до опонентів, усвідомлення необхідності роботи з персоналом на демократичних засадах тощо).

Управління розвитком та фінансами (обізнаність з основами економіки й маркетингу та відповідною законодавчою і нормативною базою, уміння ефективно використовувати матеріальні та фінансові ресурси, здійснювати фандрайзинг і маркетинг, бути готовим до запровадження інновацій тощо).

Внутрішня та зовнішня комунікація (загальні знання про комунікаційні процеси, уміння організувати такі сучасні форми взаємодії, як робота в команді; готовність до управління навчальним закладом як відкритою педагогічною системою тощо).

При виборі завдань та форм дистанційного навчання було враховано, що необхідними чинниками, які можуть забезпечити успішне виконання самостійної роботи, є вмотивованість до навчальної задачі; чітке формулювання завдань, алгоритму, методів виконання роботи, усвідомлення способів її виконання; форм звітності, визначення видів консультаційної допомоги тощо [3].

Управління самостійною роботою планується здійснювати як опосередковано – завдяки програмі, завданням, методикам тощо (табл. 1), так і безпосередньо куратором-тьютором та викладачами.

Таблиця 1

Структура навчального курсу «Лідер освітніх інновацій»

№ з/п	Назва модуля	Вид дистанційного навчання	Результати роботи
1.	Управління змінами	Створення кейсу Виконання індивідуальних завдань Виконання тестових завдань за допомогою GoogleDocs	Створення блогу (обов'язкова сторінка «Нормативна база») Повідомлення у форматі есе Анкета-тест за модулем
2.	Ефективний самоменеджмент	Чат-конференція Електронна пошта	Коротка звітність про виконану роботу (презентація плану та тематики семінару із педагогічним колективом)
3.	Лідерство й управління мотивацією команди.	Веб-квест /гра Виконання тестових завдань	Діловий театр «Рольові позиції керівника-лідера» Анкета-тест за модулем.
4.	Управління проектом	Виконання проектів Виконання тестових завдань	Представлення проектів у формі презентацій. Анкета за результатами навчання

Реалізація запропонованого формату керованої самостійної роботи дозволить довести припущення, що, поєднавши існуючий досвід підвищення кваліфікації з новими інформаційними технологіями, можна забезпечити:

- гнучкість навчального процесу за допомогою варіативності, зміни змісту і методів навчання, форм організації навчальних занять;
- варіативність у складності завдань, обсягу завдань та темпу їх виконання;
- активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів за рахунок ігрового навчання, моделювання, нового типу візуалізації навчального матеріалу;
- посилення мотивації й пізнавального інтересу в навчанні за рахунок новизни його методів, можливості індивідуалізації навчання, реалізації технічних можливостей комп'ютера, забезпечення позитивного емоційного фону навчання;

- організацію гнучкого управління навчальним процесом на основі здійснення безперервного зворотного зв'язку, самооцінювання етапів навчання, надання діагностики характеристик рефлексії й об'єктивності.

Очікувані результати виконання проекту:

1. Створення команди освітян-управлінців, лідерів змін в освітній галузі, які:

володіють

професійними знаннями та компетенціями в управлінні інноваційною діяльністю та інноваційним розвитком навчального закладу; знаннями щодо управління різними типами інновацій, оцінювання результатів та інноваційних ризиків;

уміють

створювати креативні команди для роботи над інноваційними проектами;

розробляти системи мотивації та проводити навчання персоналу;

розробляти інноваційні стратегії, концепцію інноваційних проектів та визначати напрями розвитку навчального закладу з метою забезпечення його конкурентоспроможності;

планувати, прогнозувати та контролювати всі етапи проектів;

вмотивовані

шукати партнерів, проводити дослідження інновацій, а також упроваджувати нові технології в навчально-виховний процес;

здійснювати консультаційні послуги в галузі менеджменту інновацій.

2. Установлення нових форматів взаємодії директора і вчителів, опорної школи та філій, школи і громади.

3. Створення інноваційних проектів, плану їх реалізації та втілення у життя.

4. Обмін досвідом у розробці та реалізації у шкільній практиці проектів щодо підтримки професійної активності педагогів і впровадження інноваційних технологій навчання.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Можливості дистанційних технологій, що використовуються для потреб післядипломної педагогічної освіти, можуть зробити серйозний вплив на модернізацію шляхів підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів. Учасники такого навчання отримають більше інструментів для якісного управління, створення інформаційних ресурсів для презентації та формування іміджу школи. Крім того, виконання завдань керованої самостійної роботи забезпечить розвиток їх ІТ-компетентності, формування спільноти однодумців та можливих партнерів в інноваційних проектах.

Подальша перспектива нашого дослідження полягатиме в практичній апробації розробленого проекту, пошуку шляхів удосконалення віртуального навчального простору, яке дозволить поєднати існуючий досвід із новими інформаційними технологіями.

Список використаних джерел:

1. Азимов Э. Г. Массовые открытые онлайн-курсы современного образования / Э. Г. Азимов // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2014. – № 12. – С. 4–12.
2. Василенко Н. В. Технологія організації самостійної роботи в системі безперервного навчання педагогічних працівників [Електронний ресурс] / Н. В. Василенко. – Режим доступу : http://narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2880. – Заголовок з екрану.
3. Гулецька Я. Г. Організація самостійної роботи магістрів з використанням інформаційних технологій при вивченні іноземної мови [Електронний ресурс] / Я. Г. Гулецька. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/VKPI/FPP/2009-3-02_Gulecka.pdf. – Заголовок з екрану.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/Новини%202016/08/17/mon.pdf>. – Заголовок з екрану.
6. Олійник В. В. Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті: організаційно-педагогічний аспект : навч. посібн. / В. В. Олійник. – К. : ЦППО, 2001. – 148 с.
7. Пидкасистый П. И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов : учеб. пособ. / П. И. Пидкасистый. – М. : Пед. о-во России, 2004. – 112 с.

REFERENCES TRANSLATED AND transliterated

1. Azimov Je. G. Massovye otrkrytie onlajn-kursy sovremennogo obrazovaniya [Massive open online courses of modern education] / Je. G. Azimov // Distantcionnoe i virtual'noe obuchenie. – 2014. – № 12. – S. 4–12. (in Russian)
2. Vasylenko N. V. Tekhnolohiia orhanizatsii samostiinoi roboty v systemi bezperervnoho navchannia pedahohichnykh pratsivnykiv [Technology of organization of independent work in system of continuous education of teachers] [Elektronnyi resurs] / N. V. Vasylenko. – Rezhym dostupu : http://narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2880. – Zaholovok z ekranu. (in Ukrainian)
3. Huletska Ya. H. Orhanizatsiia samostiinoi roboty mahistriv z vykorystanniam informatsiinykh tekhnolohii pry vyvchenni inozemnoi movy [The organization of independent work of masters in the use of information technologies in learning a foreign language] [Elektronnyi resurs] / Ya. H. Huletska. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/VKPI/FPP/2009-3-02_Gulecka.pdf. – Zaholovok z ekranu. (in Ukrainian).
4. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education] / Akad. ped. nauk Ukrainy ; holov. red. V. H. Kremen. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s. (in Ukrainian)

5. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi osvity “Nova ukrainska shkola” [Conceptual foundations of reform of secondary education “New Ukrainian school”] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://mon.gov.ua/Novyny%202016/08/17/mon.pdf>. – Zaholovok z ekranu. (in Ukrainian)
6. Oliinyk V. V. Dystantsiine navchannia v pisliadyplomnii pedahohichnii osviti: orhanizatsiino-pedahohichnyi aspekt [Distance learning in postgraduate pedagogical education: organizational-pedagogical aspect] : navch. posibn. / V. V. Oliinyk. – K. : TsIPPO, 2001. – 148 s. (in Ukrainian)
7. Pidkasytyj P. I. Organizacija uchebno-poznavatel'noj dejatel'nosti studentov [Organization of educational-cognitive activity of students] : ucheb. posob. / P. I. Pidkasytyj. – M. : Ped. o-vo Rossii, 2004. – 112 s. (in Russian)

Аннотация. Рассматривается понятие управляемой самостоятельной работы руководителей общеобразовательных учебных заведений в межкурсовой период. Обоснована актуальность исследования на современном этапе реформирования образования и важность пересмотра моделей, форм, методов повышения квалификации руководителей ОУЗ. Указано на важность самостоятельной работы как важного элемента обучения взрослых. Предложен образовательный проект, который предусматривает сочетание очной (сессионной) и дистанционной (межсессионной) форм с использованием элементов дистанционных технологий.

Ключевые слова: непрерывное обучение взрослых, дистанционные технологии обучения, управляемая самостоятельная работа, межкурсовая работа, самостоятельное обучение, самообразование.

Summary. The article deals with the concept of operated independent work of heads of general educational institutions during the period between courses. Actuality of investigation at this stage of education reform and the importance of viewing patterns, forms, methods of headmasters of general educational institutions advanced training in postgraduate education is proved. The importance of independent work as an important element of adult education in the context of lifelong learning is shown. Educational project which involves a combination of full-time (session) form and distance (between sessions) by organization of operated independent work using the elements of distance learning technologies are proposed. Forms of distance learning are chosen for each module in the structure of contents, the expected results and a format of their generalization are formulated. The factors which can provide successful implementation of independent work are specified, possible changes in professional competence of heads after training by the program of the project and implementation of independent work as an important component are determined.

Key words: lifelong adult learning, distance learning technologies, operated independent work, between courses work, individual study, self-education.